בלק

א. אין פסוק[1] „ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב" שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „ויחבוש את אתונו" און איז מפרש „מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו, אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר[2] וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

איז לכאורה ניט אינגאנצן גלאטיק: בלעם האט דאס געטאן (ווי רש"י הויבט אן) מצד „שנאה" (צו אידן און שנאה) „מקלקלת את השורה" — און דער המשך[3] „אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם" — רעדט ווען א רצון מקיים זיין ציווי השם?

דעם ענין פון „שנאה מקלקלת את השורה" ביי בלעם'ען, געפינט מען אין א צאל ערטער בחז"ל[4], אבער דער המשך „אמר הקב"ה כו'" (ווי אין פרש"י) ווערט געברענגט נאר אין מדרש אויפן ארט[5] — וזה לשונו[6]: „וישכם[7] קדם ועמד בזריזות, הוא בעצמו[8], אמר לו הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם לעקוד את יצחק בנו [שנאמר[9]] וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו".

אין מדרש[10] וואלט מען לכאורה געקענט איינטייטשן, אז די הדגשה איז אויף מעלת הזריזות[11] בזמן (און ערשט דערנאך קומט „הוא בעצמו") וואס דריקט זיך אויס אין „ויקם בלעם בבוקר": וויבאלד דער אויבערשטער האט אים געזאגט „קום לך אתם"[12], האט בלעם געמיינט, אז בזכות זה וואס ער וועט מקיים זיין ציווי השם „לך" בזריזות, וועט זיך אים איינגעבן „לקלל את ישראל"[13] (און כאטש אז מתחילה האט עס דער אויבערשטער ניט געוואלט, איז „שמא אפתנו ויתרצה"[14] צוליבן זכות הזריזות). און אויף דעם

---

1) פרשתנו כב, כא.

2) ויירא כב, ג.

3) בדפוס ראשון ובב' כת"י רש"י (שתח"י) ליתא ההמשך „אמר הקב"ה כו'". אבל בדפוס שני וכו"כ כת"י רש"י הובא גם ההמשך, כבפנים (אלא שבכמה מהם ליתא „שנאמר". וראה לקמן הערה 9).

4) סנהדרין קה, ב; ב"ר פנ"ה, ח; וראה מכילתא בשלח (יד, ו) — הובאו לקמן בפנים (סעיף ג' וה').

5) במדב"ר פ"כ, יב בסופו. תנחומא (ותנחומא באבער) פרשתנו ח (יא).

6) במדב"ר שם.

7) כ"ה בבמדב"ר שלפנינו. ובתנחומא (ועד"ז בתנחומא באבער) הלשון: מיד השכים בבוקר שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו (וכנסמן ברש"ש לבמדב"ר שם).

8) ובתנחומא (ותנחומא באבער) שם (במקום „קדם . . בעצמו"): וכי לא הי' לו עבד ולא שפחה אלא מרוב שנאה ששנא את ישראל קדמתו ועמד בזריזות הוא בעצמו.

9) כ"ה בתנחומא. וראה גם סוף הערה 3 — ב' נוסחאות אלו בפרש"י.

10) ועד"ז בתנחומא הנ"ל — אף שמפורש שם (כנ"ל) מרוב שנאה ששנא את ישראל.

11) להעיר שבת"א ותיב"ע תרגמו ויחבוש (את אתונו) — וחריז (ית אתני'). וכן תרגמו (ויירא שם) „ויחבוש את חמורו" של אברהם (אבל בפרש"י שם פי' „וישכם" — נזדרז למצוה. ועל תיבת „ויחבוש" פי' — „הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שאהבה מקלקלת השורה". וראה לקמן בפנים). משא"כ בפ' תצוה (כט, ט) „וחבשת להם מגבעות" תרגמו באופן אחר. וראה ספר השרשים לר"י בן ג'נאח ולהרד"ק ערך חבש. ואכ"מ.

12) כב, כ.

13) לשון חז"ל בב"ר שבהערה 4.

14) לשון רש"י פרשתנו שם.

„אמר לו הקב"ה", אַז אין דעם ענין הזריזות „כבר קדמך אברהם אביהם".

אין פרש"י אַבער ווערט אינגאַנצן ניט גערעדט וועגן זריזות (ובפרט — בזמן), און די הדגשה איז נאָר אויפן „חבש הוא בעצמו" און אַז דאָס קומט נאָר מצד „שנאה מקלקלת את השורה" — איז ניט מובן, וואָס פאַר אַ „זכות" האָט בלעם געמיינט צו האָבן דורך אַ פעולה וועל־כע קומט מצד „שנאה"[15]?

ב. זאת ועוד:

לאחר העיון במדרש הנ"ל זעט מען, אַז אויך אין מדרש קען מען ניט איינ־לערנען דעם פירוש הנ"ל (אַז בלעם'ס חשבון איז געווען אַז צוליב זיין זריזות וועט ער קענען זאָגן היפך הברכות):

אין מדרש[16], קומט די דרשה הנ"ל בהמשך צו דעם וואָס רעדט זיך פריער — „שבדרך שאדם רוצה לילך בו מוליכין אותו שמתחילה נאמר לו לא תלך כיון שהעיז פניו להלוך הלך שכן כתיב[17] ויחר אף אלקים כי הולך הוא אמר לו הקב"ה רשע איני חפץ באיבודן של רשעים הואיל ואת רוצה לילך ליאבד מן העולם קום לך ואך את הדבר ללמדך שבהתראה הלך[18] מיד וישכם כו'", כנ"ל.

דערפון איז מובן, אַז זיין כוונה דער־ביי איז ניט געווען מצד זריזות אין קיום ציווי ה': אדרבה, דערפון וואָס דער אוי־בערשטער האָט אים געוואָרנט און גע־זאָגט „הואיל ואת רוצה לילך ליאבד מן העולם קום לך" האָט בלעם קלאָר גע־וואוסט, אַז זיין גיין איז היפך ציווי ה'.

אעפ"כ וואָלט מען אין מדרש גע־קענט איינלערנען (בדוחק גדול עכ"פ), אַז די זריזות פון בלעם איז געווען ע"ד ווי אַ תנועה פון מפקיר זיין נפשו (בניגוד צו מסירת נפש מצד הקדושה). אַז כאָטש דער אויבערשטער האָט אים געזאָגט אַז ער גייט „ליאבד מן העולם", איז ער געגאַנגען בזריזות און מיט דעם געמיינט ממשיך זיין אויף זיך כוחות הטומאה וכו'. און אויף דעם „אמר לו הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם" אין דער מסירת נפש פון „לעקוד את יצחק בנו" (וואָס איז אין אַ פרט גרע־סער ווי מס"נ זיך בעצמו).

אַבער בנוגע לפי' רש"י, איז

א) כנ"ל, רעדט ער בכלל ניט וועגן זריזות — ער ברענגט ניט פון פסוק[19] „ויקם בלעם בבוקר וגו'"

ב) ער ברענגט ניט דעם ענין אַז דער אויבערשטער האָט אים געזאָגט אַז ער גייט „ליאבד מן העולם", ואדרבה — רש"י זאָגט אין פריערדיקן פסוק „אם לקרוא לך — אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עלי' שכר קום לך אתם".

ג) ער איז ניט מפרט אַז דאָס איז פאַר־בונדן מיט דעם וואָס אברהם „הלך לעקוד את יצחק"[20].

ג. די תמי' ווערט נאָך גרעסער:

דער תוכן הענין פון „שנאה מקלקלת

15) במלאכת הקודש על פרש"י כאן מפרש בפרש"י כדלעיל במדרש. אבל — אין זה משמע כלל בפרש"י, כבפנים.

16) בבמדב"ר ועד"ז בתנחומא (וראה גם תנחומא באבער).

17) פרשתנו שם, כב.

18) בבמדב"ר (ותנחומא באבער) הי' אפשר לפרש (בדוחק עכ"פ) „ללמדך שבהתראה הלך" שקאי על ההתראה ד„ואך את הדבר" שמתחיל ענין בפ"ע. אבל הלשון בתנחומא „וכתיב ואך את הדבר" כהמשך ללפנ"ז — א"א לפרש כן.

19) בדבור המתחיל.

20) וכ"ה בדפוס שני ורוב כת"י רש"י (שתח"י). אבל בא' מכת"י רש"י (שתח"י): כבר קדמך אברהם אביהם לעקידת יצחק בנו שנאמר כו'.

את השורה" (ועד"ז אהבה מקלקלת את השורה, ווי ס'איז געווען ביי אברהם) ברענגט זיך, כנ"ל, בכ"מ בדברי חז"ל —

א) אין גמרא[21] אויפן פסוק „ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו", זאגט ר' שמעון ב"א: „אהבה מבטלת שורה של גדולה מאברהם דכתיב וישכם אברהם בבוקר, שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו",

אבער 1) די גמרא רעדט ניט וועגן „קדמך אברהם"; 2) דער לשון אין גמרא („שנאה מבטלת שורה של גדולה") איז ניט ווי אין רש"י ומדרש („מקלקלת השורה")[22].

ב) אין מדרש[23]: „אהבה מקלקלת את השורה . . דכתיב וישכם אברהם בבוקר וגו' ולא הי' לו כמה עבדים אלא אהבה מקלקלת את השורה ושנאה מקלקלת את השורה שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו ולא הי' לו כמה עבדים אלא שנאה מקלקלת את השורה".

ולאחז שטייט אין מדרש: „אר"ש בן יוחאי תבוא חבשה ותעמוד על חבשה, תבוא חבשה שחבש אברהם אבינו לילך ולעשות רצונו של מקום של מי שאמר והי' העולם[24] וישלח אברהם את ידו וגו'[25] ותעמוד על חבשה שחבש בלעם לילך ולקלל את ישראל" — וואס דאס איז לכאורה דער תוכן פון „כבר קדמך אברהם",

אבער רש"י זאגט „אמר הקב"ה רשע כבר קדמך", וואס מיינט אז דער „ויחבוש את אתונו" איז געווען מיט א כוונה מיוחדת מצד בלעם (וואס איף דעם איז געווען דער ענטפער כבר קדמך) — משא"כ לשון המדרש „תבוא חבשה ותעמוד על חבשה", וועלכע ווייזט ניט אז די פעולה פון בלעם („ויחבוש") האט אין זיך א כוונה.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

בלק האט געדונגען בלעם'ן כדי „לכה נא ארה לי את העם הזה"[26]. נאכ־דעם אבער ווי דער אויבערשטער האט אים ניט געלאזט גיין[27] און דערנאך האט ער אים (סו"ס) געזאגט[12] „ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה" איז דאס וואס „אעפ"כ וילך בלעם" — ווארום ער האט געטראכט „שמא אפתנו ויתרצה"[14] לקלל ח"ו אידן; אדער דורך מקטרג זיין אויף אידן — ע"ד ווי רש"י זאגט וויי־טער[28], אז נאכדעם ווי בלעם האט גע־זען אז דער אויבערשטער „לא יחפוץ לקללם" (נאר פארקערט, צו בענטשן זיי און ער — בלעם עצמו — האט עס גע־טאן צוויי מאל), האט ער געזאגט „אזכיר עוונותיהם והקללה על הזכרת עוונו־תיהם תחול"; און ווי רש"י זאגט[28] אויף די ווערטער „וישת אל המדבר פניו — כתרגומו", וואס ער זאגט „ושוי לקבל עגלא דעבדו ישראל במדברא אפוהי", אז ער האט דערמאנט דעם חטא העגל.

עד"ז בנדו"ד: אין דער פעולה פון „חבש הוא בעצמו" איז געווען א טעם

21) סנהדרין שם.
22) וראה שינויי נוסחאות בדק"ס סנהדרין שם.
23) ב"ר שם.
24) כ"ה בב"ר לפנינו. והלשון צ"ע (וגם הוא כעין הכפלה). וביל"ש עה"פ (רמז צז) משמיט „של מקום". וראה חלופי נוסחאות בב"ר הוצאת תיאדור־אלבק.
25) וירא כב, י.
26) פרשתנו שם, ו.
27) שם, יב.
28) כד, א.

גלוי — „שנאה מקלקלת וכו'": בלעם איז דאָך אַבער געווען אַ „קוסם"[29], האָט ער אין דעם אויך[30] געהאַט אַ באַהאַל־טענע כוונה ומטרה — מיט זיין „קלקול השורה" האָט ער געמיינט צו מקטרג[31] זיין אויף אידן דורך[32] אַנדייטן אויף די אַלע הנהגות פון אידן אין מדבר וואָס זיינען געווען אינעם אופן פון „קלקול השורה" און דערמיט אַרויסברענגען דעם היפך האהבה ח"ו (פון אידן צום אויבערשטן, ובמילא) פון אויבערשטן צו אידן.

און אויף דעם „אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם", אַז זיין קטרוג דורך דערמאָנען די הנהגות פון בני ישראל קאָן ניט חל זיין, ווייל „כבר קדמך אברהם אביהם", וואָס ביי אים איז געווען „חבש הוא בעצמו" ובאופן פון „אהבה מקלקלת השורה"[33], און במילא וועט דער זכות פון אברהם ניט דערלאָזן אַז דער ענין פון „חבש הוא בעצמו" (מצד שנאה מקלקלת כו') זאָל עפּעס אויפטאָן.

און ווי מ'זעט עס ווייטער בהמשך הפרשה, וואו ס'איז נאָכאָנאַנד דערמאָנט געווארן זכות אבות כלפי די אידן — סיי בהליכתו של בלעם[34], סיי אין זיינע דבוריו און מעשים — אַז ער האָט זיך געפרואווט פאַרמעסטן מיט די פעולות און זכויות פון די אבות[35]; און אַזוי אויך בברכותיו[36] (וואָס, ווי רש"י ברענגט[37] „מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה הי' בלבו לקללם").

נאָכמער: ניט נאָר האָט זיין קטרוג בענין זה, „שנאה מקלקלת השורה", ניט געקענט חל זיין מצד דעם זכות פון אברהם, נאָר ווייבאָלד אַז „אהבה מקלקלת את השורה" איז געווען ענינו של „אברהם אביהם" איז דאָס אויך געקומען בירושה לבניו אחריו[38]; און דאָס וואָס לפעמים האָט געטראָפן, אַז ביי זיי איז די הנהגה געווען ניט באופן זה (אַדער אפילו באופן הפכי), איז עס ביי זיי נאָר אַ דבר חיצוני[39], ניט זייער טבע ח"ו ורגילות — ואדרבא זיי האָבן בירושה אַ טבע פון אהבה להשם ביז אַן אהבה גדולה וועלכע „מקלקלת את השורה"!

ה. מענינים מופלאים שבפירוש רש"י:

---

29) בפרש"י פרשתנו כב, ה נקרא בלעם נביא. ועד"ז שם, ח. אבל בפרש"י כג, כד הביא הכתוב (יהושע יג, כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם גו' (וראה גם פרש"י שם, יד בד"ה הב'); ובפרש"י כב, ז: וקסמים בידם — „שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי". וראה פרש"י מטות (לא, ו): שהי' בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים. וראה סנהדרין קו, סע"א „בתחילה נביא ולבסוף קוסם" (וראה פרש"י פרשתנו כד, יד). וראה נזר הקודש שבהערה הבאה. צפע"נ עה"ת פרשתנו כב, לח.

30) להעיר מנזר הקודש (השלם) לב"ר פי"ט, כ.

31) ראה לקו"ת תצא רד"ה ולא אבה ה"א (לח, ג): שיש מקטרגים שמקטרגים על ישראל כו' וזהו נק' בחי' בלעם שכך הי' דרכו של בלעם ג"כ כו'.

32) ראה גם לקו"ת שם. ולהעיר מפרש"י לעיל בפ' אחרי (טז, ד): אינו משמש בפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זהב לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. ועד"ז בפ' חוקת (יט, כב) מיסודו של ר' משה הדרשן „ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור". וראה בצד החיוב — פרש"י תצוה כח, יב: ברכה לג, ב.

33) פרש"י וירא שם, ג.

34) פרש"י כב, כו.

35) פרש"י כג, ד. וראה יפה תואר (השלם) לב"ר פנ"ה שם.

36) פרש"י שם, ט.

37) כד, ו (מסנהדרין קה, ב).

38) להעיר מפרש"י ר"פ וארא: וארא — אל האבות. ראה לקו"ש ח"ג ע' 860. חט"ז ע' 52. ועוד.

39) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. וראה לקו"ש ח"י ע' 55. וש"נ.

בנוגע דעם ענין פון „שנאה מקלקלת את השורה" און „אהבה מקלקלת את השורה" ווערן געבראכט אין מדרש[40] צוויי דוגמאות — סיי ביי אהבה און סיי ביי שנאה:

ביי „אהבה" ברענגט דער מדרש די דוגמא הנ"ל פון אברהם, און אויך פון יוסף „שנאמר[41] ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו וכי לא הי' ליוסף כמה עבדים אלא אהבה מקלקלת את השורה"[42].

און ביי שנאה ברענגט ער (נוסף אויף דער דוגמא פון בלעם'ען) אויך די דוגמא פון פרעה, „דכתיב[43] ויאסור את רכבו ולא הי' לו כמה עבדים אלא שנאה מקלקלת השורה".

אויך אין מכילתא[44] רעדט זיך וועגן דעם זעלבן תוכן, מיט די זעלבע פיר דוגמאות, אבער ניט בלשון „אהבה (שנאה) מקלקלת השורה", נאר בלשון: „ארבעה אסרו בשמחה אברהם אסר בשמחה שנאמר וישכם גו' . . אלא לכבוד המקום יוסף אסר בשמחה שנאמר ויאסור אלא לכבוד אביו בלעם אסר בשמחה שנאמר . . פרעה אסר בשמחה כו'".

דער אונטערשייד בתוכן צווישן די לשונות — צי די פעולה איז מצד „מקלקלת השורה", אדער מחמת „שמחה . . לכבוד" (וכיו"ב) — איז:

ווען א זאך ווערט געטאן באופן של „קלקול השורה" (צוליב אהבה אדער שנאה) איז דאס א פעולה פארבונדן מיט „קלקלול", ניט מיט תיקון[45]; בשעת מ'זאגט אבער אז דאס ווערט געטאן „בשמחה . . לכבוד המקום" וכיו"ב, איז עס מדגיש, אז דאס איז א פעולה של שמחה של כבוד המקום אדער כבוד אביו. ועד"ז להיפך — בנוגע צו בלעם ופרעה.

ויש לומר, אז די נפק"מ בזה להלכה איז — צי אויף דעם איז דא א חיוב (גמור): מען איז מחויב בכבוד המקום, אביו וכו' (ובמילא דארף זיין — עבדו את ה' בשמחה) — משא"כ לקלקל את השורה[46].

ו. אין פירוש רש"י על התורה, הגם אז ביי אלע פיר פאלן איז ער מדגיש די זעלבע נקודה, אז זיי האבן עס געטאן אליין (ניט ע"י עבדים וכיו"ב), איז ער אבער משנה אין זייערע לשונות:

ביי אברהם איז ער מפרש „ויחבש הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאהבה מקלקלת השורה"; און עד"ז בצד ההפכי, אינעם ענין פון „שנאה מקלקלת את השורה" ביי בלעם'ן בפרשתנו.

אבער בא יוסף'ן זאגט רש"י „הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו", ע"ד ווי אין מכילתא. און ביי פרעה איז ער מפרש בלויז „הוא בעצמו".

ד.ה. ביי אברהם ולהבדיל בא בלעם, איז עס דער ענין פון קלקול השורה, משא"כ ביי יוסף איז עס דער ענין פון

40) ב"ר שם.
41) ויגש מו, כט.
42) וכ"ה במדרש לקח טוב ויגש שם: הוא בעצמו לפי שהאהבה מקלקלת השורה של גדולה.
43) בשלח יד, ו.
44) בשלח שם.

45) להעיר מפי' רש"י פסחים סה, א ד"ה אגב זריזותייהו.
46) ולהעיר מהדיעות דס"ל דזריזין הוי חיוב גמור ואם לא הקדים הוי כמבטל מצוה (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך זריזין מקדימין למצות בתחלתו); משא"כ בפעולה הדורשת קלקול השורה, אין לחייב אדם ע"ז. ועצ"ע.

כבוד אביו (ועד"ז להבדיל ביי פרעה), כנ"ל.

ועפ"ז איז מובן

א) וואס רש"י איז מדגיש בפרשתנו „מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה", וואס דערמיט מיינט ער שולל זיין אז דער „ויאסור את רכבו" („הוא בעצמו") ביי פרעה איז ניט געווען (ווי שיטת המדרש) אן ענין של קלקול, נאר אדרבא — א חשבון של ריוח גדול (כדי צו פועל זיין על כל עבדיו אז זיי זאלן מיטגיין מיט אים, ווי רש"י זאגט דארט[47] בהמשך פירושו אויף „ואת עמו לקח עמו" — „משכם בדברים לקינו ונטלו ממוננו ושלחנום כו' ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים כו' אני אקדים לפניכם וכו", אדער צוליב דעם חשבון צוריק באקומען ממונם כו')[48].

ב) פארוואס ברענגט רש"י ניט בסיום פירושו (דא בפרשתנו) אז „(קדמך אברהם אביהם) לעקוד את יצחק בנו", ווי אין מדרש — ווייל לויט רש"י איז די הדגשה דא אויף דעם ענין פון „אהבה מקלקלת את השורה", און ניט דער ציווי חיובי (לעקוד כו')[49].

ז. פון יינה של תורה אין פירוש רש"י:

דער תוכן פון גאנץ פרשת בלק איז — „ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך"[50], דאס איז די נקודה[51] תיכונה פון אלע פרטי הסיפור וועגן בלעם כו', וועלכע זיינען מדגיש דעם ענין פון הפיכת הקללה לברכה.

ומובן, אז אויך דאס וואס תורה דער־ציילט וועגן דער „שנאה מקלקלת את השורה" פון בלעם'ן, איז אויך דער־פאר וואס דאס איז צוליב דער ברכה. והביאור:

עבודת האדם בכללות איז אין די צוויי קוים פון סור מרע און עשה טוב: סור מרע קומט מצד דער שנאה צו רע, צו אלע ענינים וועלכע זיינען היפך רצון העליון[52]; און עשה טוב — מצד דער אהבה לה', „כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת"[53].

און אין דעם גופא זיינען דא חילוקים: א שנאה און מיאוס ברע וואס איז בהגבלה, און אזוי אויך אהבת ה' בהגבלה: און א שנאה וועלכע איז שלא בהגבלה, שלא כפי השורה, און עד"ז אן אהבה רבה לה' שלא כפי השורה, העכער ממדידה והגבלה[54].

און בענין זה איז רש"י מדגיש, אז די אהבה בלתי מוגבלת פון א אידן צו מקיים זיין רצון השם, ביז אז דער קיום המצוה איז שלא ע"פ מדידה והגבלה וחשבון, קומט פון „אברהם אביהם", וואס אהבתו לה' איז געווען העכער פון מדידה וגבול[54], „אהבה מקלקלת את

47) בפ' בשלח (ממכילתא שם. וראה גם שם לפנ"ז: וכיון שראו כו').

48) ראה גם יפה תואר (השלם) לב"ר שם ד"ה דלכתיב ויאסור. אבל ראה מלאכת הקודש על פרש"י בשלח שם.

49) להעיר שבא' מכת"י רש"י (שתח"י) מסיים „כדי לעשות רצוני".

50) תצא כג, ו.

51) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 170 ואילך.

52) ראה תניא פ"י.

53) תניא פ"ד.

54) בפרטיות בחי' האהבה שהיא ירושה לנו מאבותינו היא בחי' אהבה מסותרת (תניא פי"ח־יט. ועוד). וראה ספר הערכים־חב"ד בערכו ע"ד דרגת אהבה זו.

השורה" און וואָס דערפאַר[55] איז הנהגתו געווען — "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

און ווי‌באַלד אַז "קדמך אברהם אביהם", האָט דאָס געפועל'ט אַז ניט נאָר האָט בלעם'ס "שנאה מקלקלת את השורה" ניט געהאָט דעם כח צו גורם זיין אַ קטרוג אויף אידן, נאָר אדרבה — דאָס האָט מהפך געווען און געגעבן דעם כח, אַז אויך ביי אידן זאָל זיין די "שנאה מקלקלת את השורה", די שנאה צו רע ודברים בלתי רצויים באופן של תכלית השנאה, ובמילא איז די שלילה וזהירות אין סור מרע באופן של "קלקול השורה" — למעלה ממדידה והגבלה.

און די צוויי אופנים זיינען ניט נאָר בנוגע קיום המצות (סור מרע ועשה טוב) מצד הגברא, נאָר אויך בשייכות צו זייער אויפטו אין וועלט, און ווי מרומז אין די פסוקים גופא: ביי אברהם שטייט "ויחבוש את חמורו", וואָס דאָס איז מרמז אויפן "חומר" הגוף — וכתורת הבעש"ט הידועה[56]: "כי תראה חמור, כאשר תסתכל בעיון בהחומר שלך שהוא הגוף כו' עזוב תעזוב עמו — לברר את הגוף ולזככו ולא לשברו בסיגופים".

און דאָס איז דער תוכן פון "ויחבוש את חמורו", ווי דער ש"ך (על התורה)[57] איז מפרש "שכבש החומר" — ניט צו צעברעכן דעם גוף, נאָר צו כובש ומברר זיין דעם חומר הגוף, אים איינשפאַנען און אויסנוצן דעם גוף אין עבודת השם; ועד"ז דעם "חומר" במובן הכללי פון דער גאַנצער וועלט, "מלאו את הארץ וכבשוה"[58], די דברים המותרים פון וועלט, זאָל מען זיי כובש זיין און אַרייַנ־ברענגען לרשות הקדושה.

וועז עס רעדט זיך אַבער וועגן "אתונו של בלעם", די ענינים פון רע דלעו"ז (גקה"ט), וואָס מ'קען זיי ניט מברר זיין, ביי זיי דאַרף זיין דער יחס והנהגה פון "שנאה מקלקלת את השורה", באופן של דחי'.

ח. דאָס איז אַבער ניט מספיק: "ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה" מיינט דאָך[59] אַז די קללה גופא וועלט נתהפך לברכה — דער ענין פון את־הפכא, זדונות נעשו לו כזכיות, אַז דער רע וועלט נתהפך לטוב — און ניט נאָר אַז אַנשטאָט דער קללה איז געקומען אַ ברכה.

ויש לומר הביאור בזה בעבודת האדם:

"שורה", "שורת הדין", מיינט וויי די ענינים פירן זיך דורך ע"פ סדר וטעם ודעת, ע"פ סדר דקדושה [ובפרט ווי רש"י זאָגט דאָ "שורה" סתם, ניט "שורה של גדולה"[60]; און אויב ס'איז ח"ו דאָ דער "קלקול השורה" הבלתי רצוי, מ'גייט אַראָפּ פון דער "שורה" של קדושה "חטא ופגם ועבר את הדרך", וואָס דאָס נעמט זיך פון דער "שנאה" (— די שנאה פון לעו"ז צו קדושה, פון יצה"ר צו יצה"ט) — איז כדי לתקן זה דאַרף זיין "קלקול השורה" לצד הטוב[61]

---

55) להעיר גם מאגה"ק סכ"א.

56) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בהוספות סט"ז. ושנ"ג.

57) פ' וירא שם. וראה גם עקידה ואברבנאל שם בארוכה.

58) בראשית א, כח.

59) ראה לקו"ת תצא שבהערה 31 (לט, סע"ד ואילך).

60) כלשון הגמרא — הובא לעיל סעיף ג.

61) וראה ספר המאמרים באתי לגני — דשנת השי"ת (פ"ג וה"); תשי"ג (בתחלתו. שם פ"ו); תשי"ד (בתחלתו) ועוד — ע"ד הפיכת שטות דלעו"ז ע"י שטות דקדושה.

— די תשובה מאהבה רבה[62] וואָס איז העכער פון דער מדידה והגבלה פון דער „שורה" דקדושה.

און דאָס איז דער „כבר קדמך אברהם": דורך דער אהבה רבה (ומסירת נפש) פון אברהם אבינו (וואָס דאָס קומט בירושה צו כל או"א בישראל) איז מען מהפך לקדושה אויך דעם „קלקול השורה" הבלתי רצוי, וועלכער קומט דורך די שנאה לקדושה. דהיינו, אַז די ניצוצי הקדושה וואָס ע"פ שורה דקדושה קען מען זיי ניט מברר זיין — וואָרום די ניצוצי קדושה וועלכע זיינען אַראָפגעפאַלן אין דברים האסורים פון ג' קליפות הטמאות קען מען ע"פ תורה ניט מברר זיין (ואדרבה[63], ע"פ תורה דאַרף מען זיי מדחה זיין[64]) — איז דורך „תשובה גדולה . . שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית"", ווערן אויך זיי נתעלה און נתהפך לקדושה, כמבואר אין תניא[65] (אַז די זדונות ווערן נתהפך לזכיות ממש).

ט. און דאָ זעט מען די „ענינים מופלאים" אין „יינה של תורה" שבפירוש רש"י:

דער גאַנצער תוכן פון דער פרשה פון בלק איז, אַז טראַץ דעם וואָס בלק האָט געדונגען בלעם'ען צו מקלל זיין אידן, איז אַבער די תוצאה דערפון געווען (ניט נאָר ביטול הקללות, נאָר נאָכמער) אַז די קללות זיינען געוואָרן אַן ענין פון ברכה, ובלשון הכתוב (הנ"ל) „ולא אבה ה"א לשמוע אל בלעם ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה כי אהבך ה"א".

און דאָס איז מרומז בפירוש רש"י — גלייך ביי דער ערשטער פעולה, וואָס בלעם האָט געטאָן, בהתחלת הליכתו „לקלל את ישראל" — אַז דער „ויחבוש את אתונו", די „שנאה מקלקלת את השורה", איז גלייך נתבטל ונתהפך גע־ווָאָרן דורך דעם וואָס „כבר קדמך אברהם אביהם", דורך דער אהבה מקלקלת את השורה פון אידן צום אוי־בערשטן, וואָס די אהבה מלמטה האָט ממשיך געווען (כמים הפנים לפנים) אויך מלמעלה דעם „ויהפוך גו' את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך"[66].

(משיחת ש"פ חו"ב תשמ"ב)

---

62) תניא פ"ז.
63) ראה תניא שם ואילך.
64) ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.
65) פ"ז. וראה בארוכה דרמ"צ קצא, א ואילך — דזוהי המעלה דבע"ת לגבי צדיקים.
66) ראה לקו"ת תצא שבהערה 31.